

6. razred

Crtanje

Teksturne crte

Teksturne i strukturne crte

Plošni rasteri

Slikanje

Lokalna boja, tonsko stupnjevanje boje

Optičko miješanje boja

Slikarske teksture i fature

Grafika

Simetrija i asimetrija plošnih oblika u kompoziciji

Pozitivni i negativni prostor plohe

Privid (iluzija) volumena na plohi

Modeliranje i građenje

Plastička tekstura

Odnos mase i prostora

Linijski istanjena masa

Arhitektura i dizajn

Simbolička i asocijativna uloga boje

Rekompozicija oblika, boja i crta

Odnos oblika, materijala i funkcije

Louvre je jedan od najvećih i najpoznatijih muzeja na svijetu, a nalazi se u Parizu, u Francuskoj. Louvre godišnje posjeti oko 8,5 miliona ljudi, što ga čini najposjećenijim muzejem u svijetu. Zgrada je bila kraljevska rezidencija Luja 14 do 1682 kada se kralj preselio u Palaču Versailles. Za vrijeme Francuske revolucije 1793. Louvre je pretvoren u prvi muzej na svijetu otvoren za javnost. Vjerojatno najpoznatiji izložak u Louvreu je Leonardova *Mona Lisa* (potraži ju na velikoj fotografiji), ali muzej posjeduje još mnoštvo vrijednih umjetnina, oko 380 000 predmeta od kojih je „samo“ 35 000 izloženo.

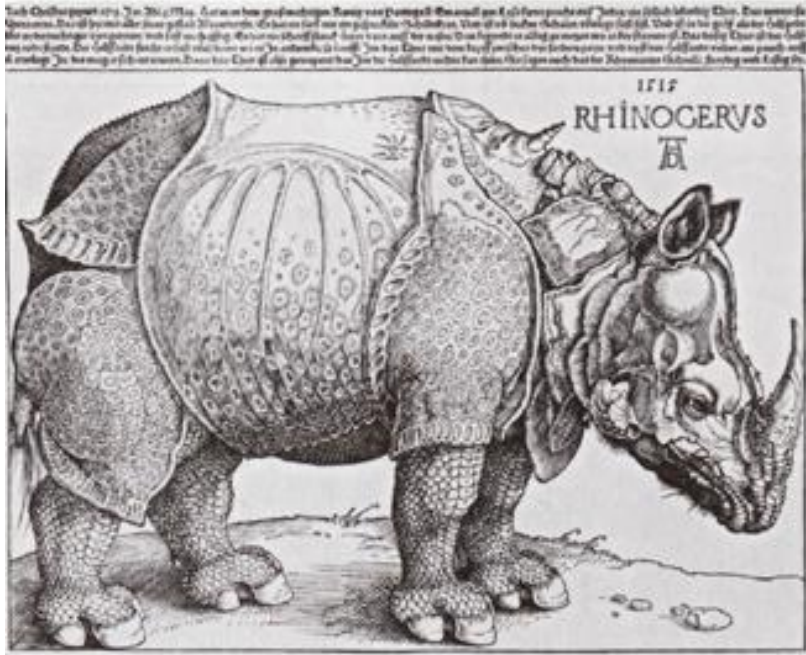
Crtanje - Teksturne crte

Naučit ćemo: Teksturne crte.

Površina može biti hrapava, glatka, zrnata, ispucala, sjajna, nesjajna (mat), bodljikava i drugo. Karakter neke površine naziva se **tekstura**.

Crtama i točkama možemo dočarati teksturu neke površine. Takve crte nazivamo **crtačke texture** ili **teksturne crte**.

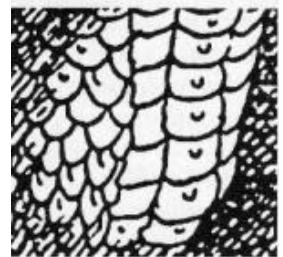
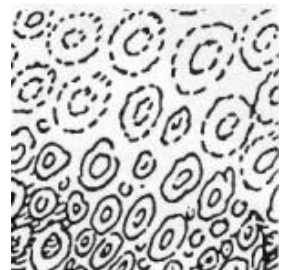
Usporedi fotografiju i crtež nosoroga. Kakve je sve crte i točke crtač upotrijebio da dočara hrapavu površinu kože nosoroga? Prouči texture na detaljima.

Albrecht Dürer: Nosorog, 1515.

Albrecht Dürer: Nosorog, 1515,

Crtanje - Teksturne crte

Umjetnici različitim crtama i različitom njihovom gustoćom stvaraju površine zanimljivih karaktera. Pogledaj ove crteže i načine kako su upotrijebljene crtačke teksture.

Vincent van Gogh: *Poštar Joseph Roulin*, 1888.

Albrecht Dürer: *Razmetni sin*, 1497.

Vincent van Gogh: *Vrt sa suncokretima*, 1888.

Michelangelo: *Madona s djetetom i sv. Anom*, 1505.

Ivana Franke

Riječ tekstura dolazi od latinske riječi *textura* koja znači tkanje, tkanina, sastav. Povezana s riječima tekstil, ali i s riječju tekst. Pogledaj kako je autorica preklapanjem tekstova stvorila dojam tkanja.

Crtanje - Teksturane crte

Zadatak 1

Giuseppe Archimboldo: *Kostim za Kerbera*, 1571. Griffon prema A. Düreru

Pablo Picasso: *Minotauromachia*, 1935., detalj

Izdvoji za tebe najzanimljivije teksturne i strukturne crte s ovih crteža. Tušem i perom na bijelom glatkom papiru nacrtaj svoje čudovište. Nacrtaj mu što hrapaviju površinu i što više bodlji, dlaka i ljuski.

Zadatak 2

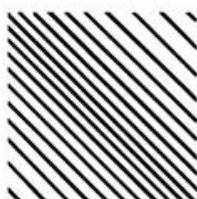

U tehnici olovke različitim teksturnim crtama nacrtaj jedan ili više oblika s fotografije. Crtaj na bijelom hrapavom papiru. Dobro prouči kakve sve teksturne crte pronalaziš na puževima, školjkama i morskim zvijezdama.

Crtanje - Teksturne i strukturne crte

Naučit ćemo: strukturne crte.

Struktura označava način građenja. Usporedi ova dva kvadrata: prvi je nacrtan izvana, obrisnom ili konturnom crtom. Drugi je sagrađen iznutra dodavanjem crta. Takve crte nazivamo **strukturne** ili **gradbene crte**. Oblici građeni strukturnim crtama nisu opisani obrisnom crtom. Pronađi na Picassovom crtežu obrisne i strukturne crte.

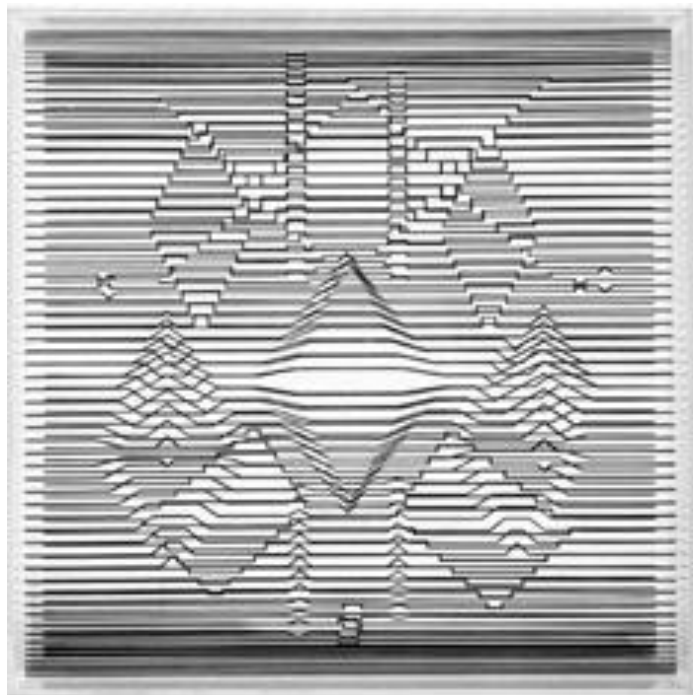
Pablo Picasso: Kipar radi prema živom modelu, 1933.

Gdje sve u prirodi i svojoj okolini možeš uočiti strukturne crte? Što je sve oblikovano zgušnjavanjem crta?

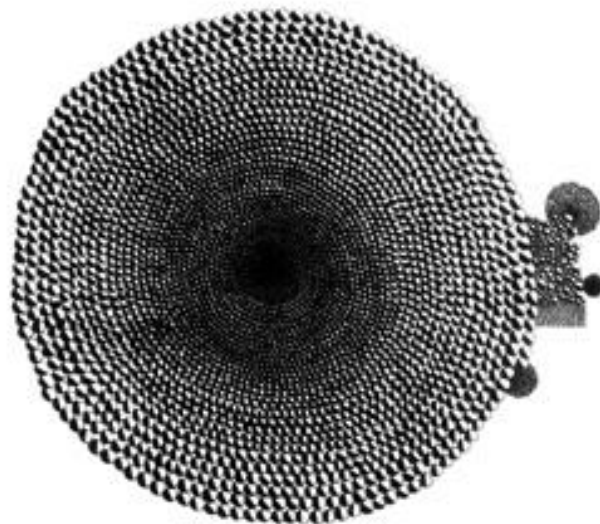

Crtanje - Teksturne i strukturne crte

Teksturnim crtama ispunjavamo i stvaramo karakter neke površine. Strukturne crte se na crtežima često upotrebljavaju zajedno sa teksturnim crtama. Često ih je zbog toga teško i razlikovati, jer se međusobno prožimaju. Prouči ove crteže i crte kojima su načinjeni.

Victor Vasarely: *Ibadan A*, 1965.

Miroslav Šutej: *Bombardiranje očnog živca*, 1962.

Ordan Petlevski: *Izrasline 2*, 1961.

Jacques Villon: *Autoportret*, 1935.

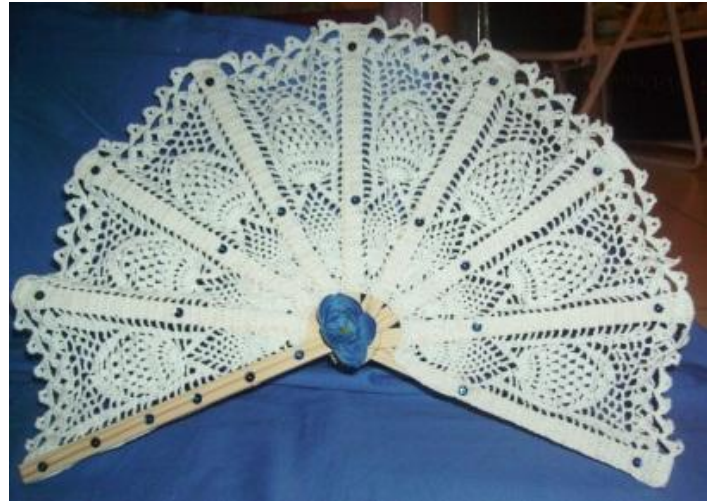
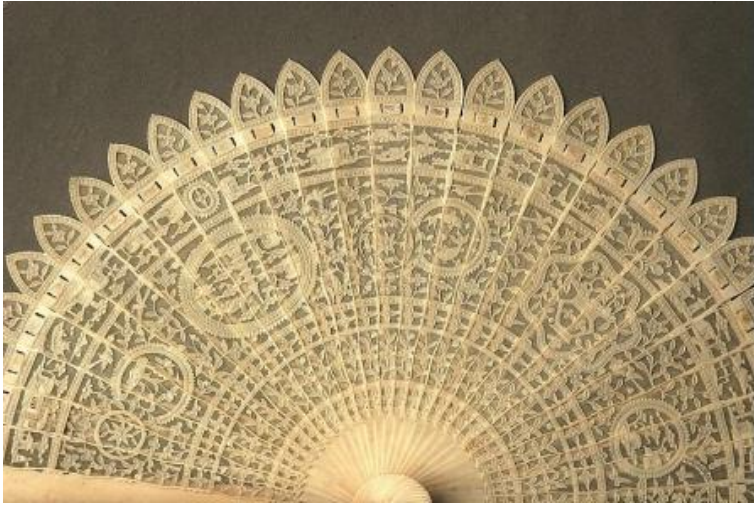

Pablo Picasso: *Glava žene*, 1951.

Crtač je na ovom crtežu zgušnjavao crte tako gdje je želio prikazati sjenu, a raspršenim crtama je dočarao svijetle dijelove. Time je, prividno slobodnim šaranjem, stvorio prikaz lica.

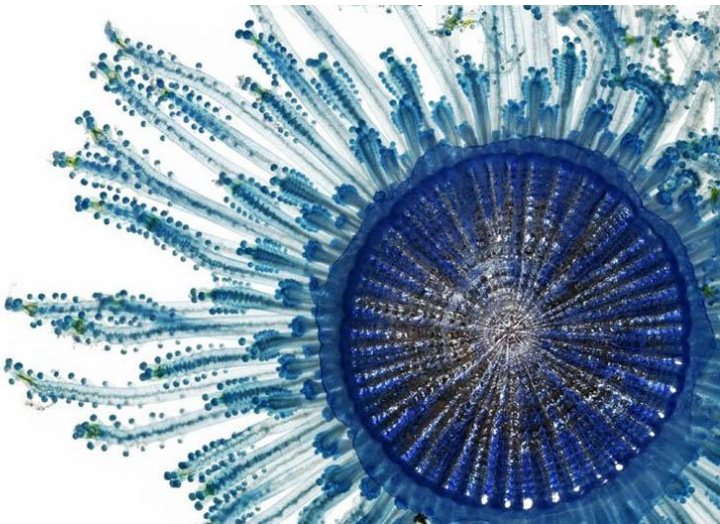
Crtanje - Teksturne i strukturne crte

Zadatak 1

Pozorno prouči lepeze na fotografijama. Prepoznaješ li materijale od kojih su izgrađene? Kakve sve crte uočavaš na lepezama? Tušem i perom na glatkom papiru raznolikim teksturnim i strukturnim crtama nacrtaj lepezu s fotografije. Možeš nacrtati i svoju vlastitu lepezu.

Zadatak 2

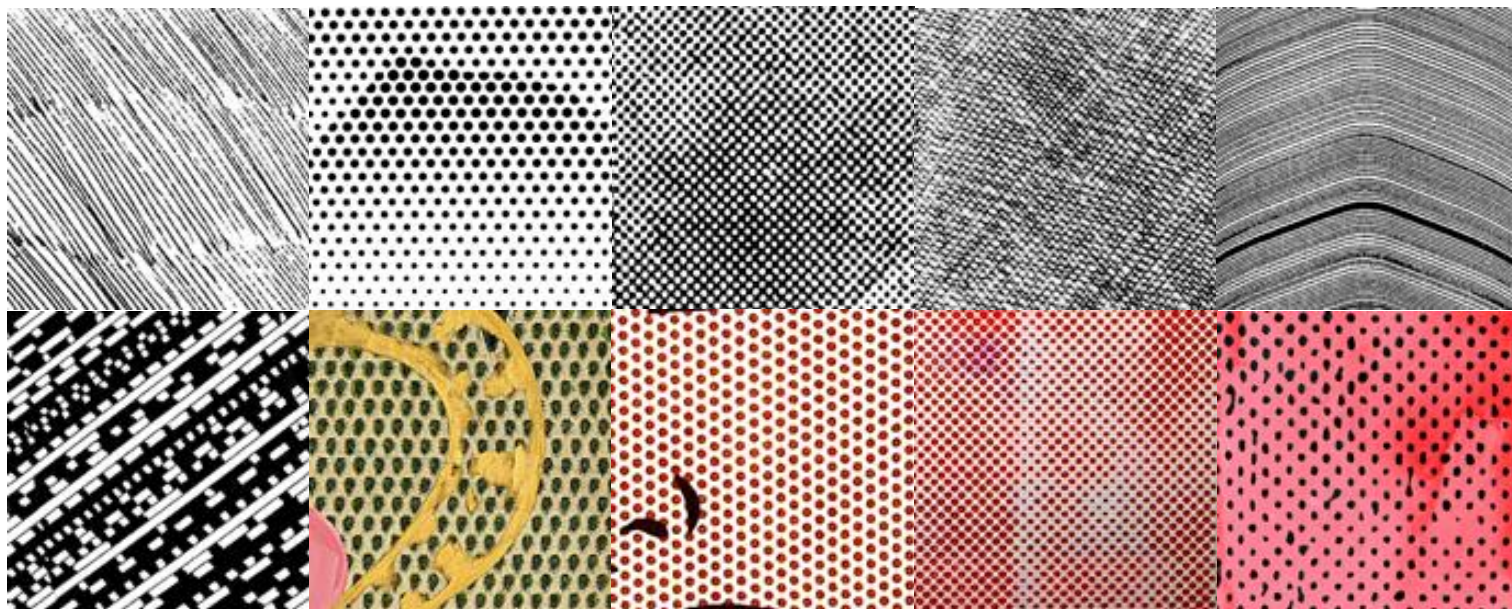

Pogledaj fotografije meduza. Saznaj na satu prirode, ili na internetu, nešto više o meduzama. Prouči dobro oblike i crte koje uočavaš na meduzama. Gdje uočavaš teksturne, a gdje strukturne crte? Gdje su teksturne crte ujedno i strukturne? Laviranim tušem, perom i kistom na glatkom papiru nacrtaj meduzu. Koristeći raznolike teksturne i strukturne crte crtež će biti bogatiji i interesantniji.

Crtanje - Plošni rasteri

Naučit ćemo: raster točaka, raster crta.

Kada neku teksturu načinimo jednoličnim, pravilnim ponavljanjem istog elementa, tada takvu teksturu nazivamo **raster**. Ponavljati se mogu crte, točke, kružići ili neki drugi oblici. Ovisno o svojoj gustoći, rasteri mogu biti svjetliji ili tamniji. Promotrimo različite rastere, crno-bijele i u boji.

Proučimo zatim kako su autori rasterima oblikovali svoje radove, kako su gustoćom stvarali dojam sjene i svjetla.

Giorgio Morandi: *Brežuljci uvečer*, 1928.

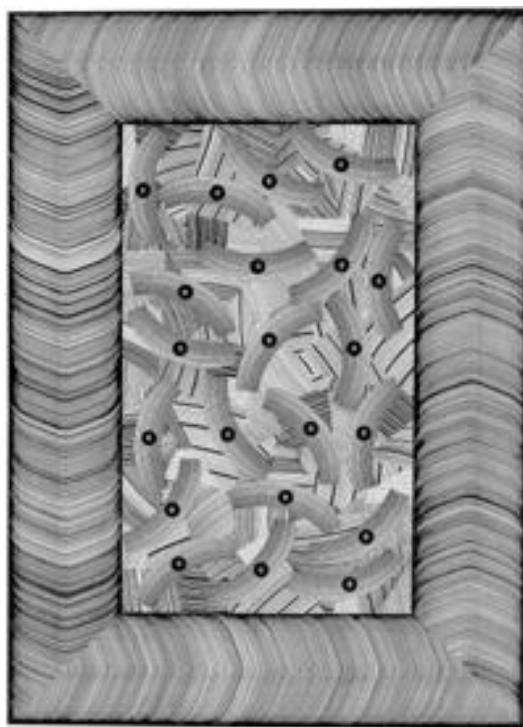
Roy Lichtenstein: *Krajolik u magli*, 1996.

Crtanje - Plošni rasteri

Prouči svaku od ovih slika: kakvi se sve oblici ponavljaju, kakve su sve rasteri oblikovali i kako su ih sve kombinirali? Negdje su rasterima načinjene apstraktne kompozicije, a negdje je stvoren dojam ljudskih likova.

Ante Kuduz: *GRAF 12*, 1996.

Miroslav Šutej: *Slike s izložbe 3*, 1985

Sigmar Polke: *Glazba nepoznatog podrijetla*, 1996.

Jagor Bučan: *Frizura*, 2013.

Roy Lichtenstein: *M-Maybe*, 1965.

Ovaj je umjetnik svojim slikama oponašao stripove čije su boje otisnute vrlo sitnim rasterima. Uoči kako je narančasto lice zapravo obojano crvenim točkama manje gustoće kako bi se dobio narančasti dojam, a točkama plavog rastera manje gustoće stvorio je dojam svijetlo plave boje.

Crtanje - Plošni rasteri

Zadatak 1

Ilustracije Renè Gruau

U tehnici flomastera na bijelom glatkom papiru nacrtaj manekene i manekenke na modnoj pisti. Jednoličnim ponavljanjem crta, točaka i oblika ispuni sve plohe na crtežu. Odjeću modela ispuni različitim rasterima od prostora koji ih okružuje. Inspiriraj se ilustracijama Renè Gruaua, modnog ilustratora.

Zadatak 2

Tri kralja, bizantski mozaik, Ravenna, 526. g.

Girolamo da Santacroce: *Poklonstvo kraljeva*, oko 1530. g.

Na umjetničkim djelima je prikaz sveta tri kralja. Sveta tri kralja ili sveti magi u kršćanskoj su tradiciji kraljevi i mudraci koji su se, prema evanđelju, došli pokloniti Isusu nakon rođenja. Prikaz kraljeva se mijenjao kroz stoljeća. Od 14. stoljeća Gašpar se prikazuje kao crnac. Opiši kako izgledaju kraljevi s mozaika, a kako kraljevi na slici? Po čemu se razlikuju? Što im je zajedničko? Znaš li kako se zovu kraljevi?

Za ovaj zadatak su ti potrebne različite reljefne površine, mekana olovka, ugljen ili pastel i hrapavi papir. Na papiru skiciraj tri kralja i smjesti ih prostor. Trljanjem olovke, ugljena ili pastele po papiru ispod kojeg su različite reljefne površine dobit ćeš različite rastere (frotaž). Oblik kraljeva stvaraj na samom papiru, bez rezanja. Oluči koje rastere ćeš staviti na pojedine dijelove crteža. Ispuni cijelu plohu papira rasterima. Poslije završetka rad zaštiti fiksativom ili lakom za kosu.

Usporedi: Kakve su crte na ova dva crteža?

Ljubomir Stahov: *Krajolik III*, 1978.

Dušan Džamonja: Kompleks-BM/Tloct, 1985.

SLIKANJE

Slikanje - Lokalna boja, tonsko stupnjevanje boje

Naučit ćemo: lokalna boja, harmonija (sklad boja), tonska gradacija.

Usporedi ove dvije slike: što je na njima isto, a što različito? Obje slike prikazuju ženske **portrete** (portret prikaz nečijeg lica), ali različit je način na koji su te slike naslikane.

Eishosai Choki: *Tayu Tsukasa od Osake*, 1790.

Leonardo da Vinci: *Dama s hermelinom*, 1490.

Na lijevoj slici nema sjena. Slikar nije pokušao stvoriti privid prostora, slika je naslikana vrlo plošno. Boje na slici nisu zatamnjene niti posvijetljene. Takve boje nazivaju se **lokalne boje**.

Na desnoj slici stvoren je dojam zaobljenosti oblika sjenama. Sjene su nastale dodavanjem crne boje lokalnoj boji, a osvijetljeni dijelovi naslikani su bojom kojoj je dodavana bijela. Količina svjetla u boji koja nastaje dodavanjem bijele i crne naziva se **ton boje**. Privid zaobljavanja lica tonovima boje naziva se **tonska modelacija**.

Tonove boje možemo naslikati i tako da se vide granice između pojedinih tonova. Takav raspon tonova naziva se **tonska gradacija**.

Napokon, tonovi mogu biti **kromatski** (nastali od boja iz spektra) i **akromatski** (to su tonovi sive).

Pogledajmo na ovom primjeru: lijeva jabuka naslikana je lokalnom bojom, a desna tonskom modelacijom.

Slikanje - Lokalna boja, tonsko stupnjevanje boje

Na ove tri skale tonova možemo prvo vidjeti tonsku modelaciju narančaste boje, zatim njenu tonsku gradaciju, i na kraju gradaciju akromatskih tonova (sive).

Usporedimo slike sličnih motiva koje su načinjene tonskom modelacijom sa slikama načinjenim lokalnim bojama. Moguće je slikati na oba načina, ali ne smijemo zaboraviti da slika nije priroda. Slikar Maurice Denis ustvrdio je kako je slika prvenstveno ploha prekrivena bojama nanesenim određenim redom. Tonska modelacija na slici samo glumi sjene, to je iluzija.

Francisco de Zurbarán: *Mrtva priroda*, 1633.

Henry Matisse: *Mrtva priroda s magnolijom*, 1941.

Carlo Saraceni: *Sv. Cecilia i anđeo*, 1610.

Henri Matisse: *Glazba*, 1939.

Slikanje - Lokalna boja, tonsko stupnjevanje boje

Paul Klee: *Moreplovac*, 1923.

Kako su naslikani tonovi na ovoj slici, modelacijom ili gradacijom?

Jesu li to kromatski ili akromatski tonovi?

Koje boje uočavaš? Koje kontraste uočavaš?

Slikanje - Lokalna boja, tonsko stupnjevanje boje

Zadatak1

Prouči kišobrane na fotografijama. Što je zajedničko kišobranima na fotografijama, a po čemu se kišobrani razlikuju? Od kakvih oblika su građeni? Na bijelom glatkom papiru u tehnici tempera naslikaj najmanje tri kišobrana u različitim kromatskim bojama. Smjesti ih u prostor. Svaki kišobran naslikaj tonskom gradacijom, plohama između žica. Odluči koji raspon tonova ćeš prikazati na pojedinom kišobranu. Prostor oko kišobrana naslikaj stupnjevanjem akromatskih tonova.

Zadatak 2

U tehnici kolaža na toniranom papiru lokalnim bojama naslikaj mrtvu prirodu s jedne od fotografija ili prema promatranju. Zanemari tonove koje vidiš na fotografiji.

Slikanje - Optičko miješanje boja

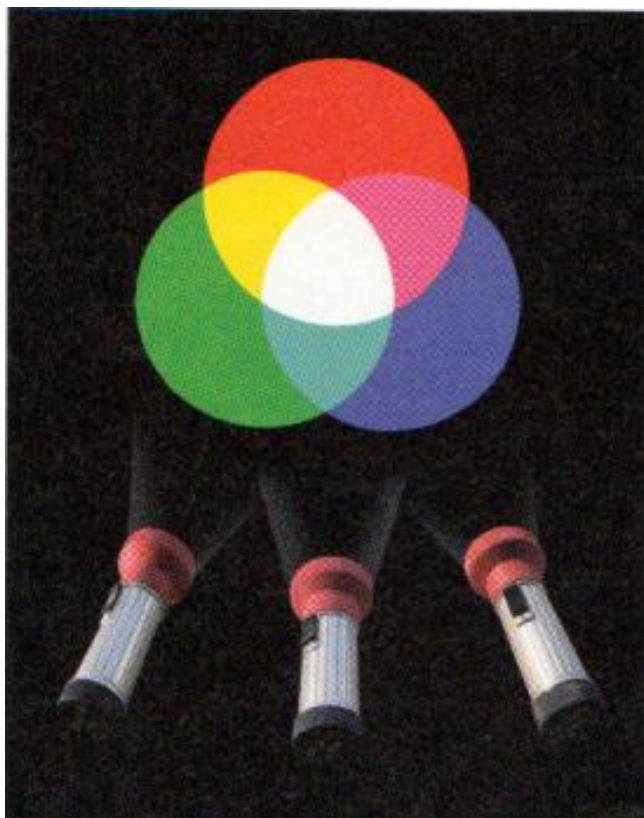
Naučit ćemo: mehaničko i optičko miješanje boja.

Podsjetimo se: miješanjem dviju osnovnih (primarnih) boja dobiva se jedna izvedena (sekundarna) boja. Tonovi se također dobivaju miješanjem, tako da nekoj boji dodajemo crnu ili bijelu. Razlikujemo dva načina miješanja boja: mehaničko i optičko miješanje boja.

Mehaničko miješanje boja nastaje miješanjem pigmenta. Pigment je prah od kojeg dobivamo boju. Pigment može biti prirodnog ili umjetnog porijekla, kojem se dodaju veziva (ulje, ljepilo, lak, jaje) i drugi sastojci (recimo voda). Osnovne boje od kojih mehaničkim miješanjem dobivamo ostale pigmentne boje su žuta, crvena i plava.

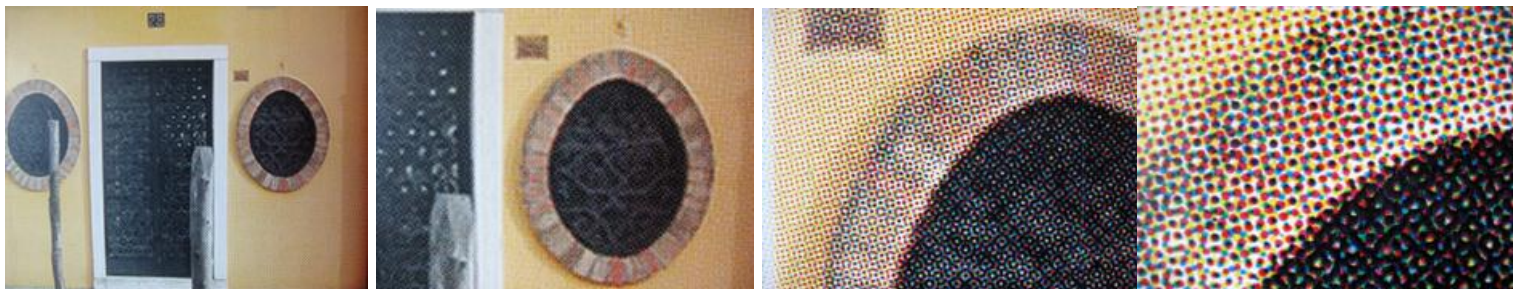
Umjesto kistom, boje je moguće miješati i koristeći obojenu svjetlost. Primjerice, reflektorima u boji možemo miješati boje svjetlosti na pozornici. Miješanje boja obojanom svjetlošću naziva se **optičko miješanje boja**. Osnovne boje pri miješanju svjetlosti su crvena, zelena i plava. Često ih se naziva RGB, prema prvim slovima engleskih naziva *red*, *green* i *blue*. Preklapanjem sve tri boje dobiva se bijela svjetlost. Obratno, bijela svjetlost se u prizmi razloma na sve dugine boje (boje spektra).

Slikanje - Optičko miješanje boja

Postoji još jedno miješanje boja: to je optičko miješanje boja u tisku. Iako je to prvenstveno optičko miješanje, boje koje se miješaju u tisku koriste pigmента, a miješaju se žuta, crveno-ljubičasta (*magenta*) i svijetlo plavo-zelena boja (*cyan*), pa takvo miješanje ima i osobine mehaničkog miješanja.

Miješanje u tisku nastaje miješanjem sitnih točkica navedenih boja u našem oku. Plave i žute točkice pomiješane u našem oku stvaraju dojam zelene boje, pomiješane žute i crvene točkice vidimo kao narančastu boju, a pomiješane plave i crvene točkice vidimo kao ljubičastu. Kada se točkicama neke boje dodaju crne točkice, tada vidimo zatamnjene tonove te boje.

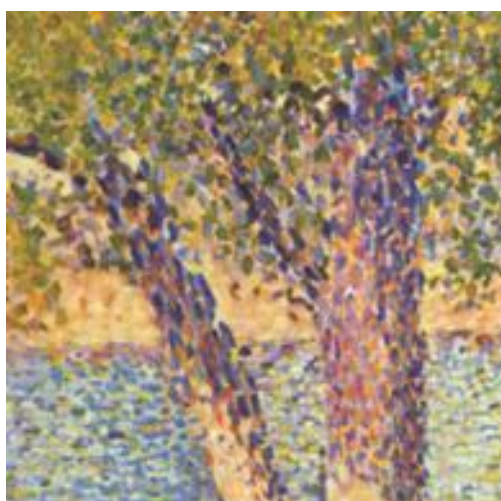
Neki slikari su koristili optičko miješanje točkica na svojim slikama. Pogledaj detalj ove slike i njihove detalje.

Camille Pissarro: *Žetva sijena, Eragny, 1887.*

Georges Seurat: *Seina u Grand Jatteu, proljeće, 1888.*

Slikanje - Optičko miješanje boja

Maximilien Luce: *Jutro, interijer*, 1890.

Tehnika slikanja malim točkama čistih boja naziva se pointilizam (francuska riječ *point* znači točka). Pogledaj bogatstvo boje koje je nastalo optičkim miješanjem obojenih točkica. Pokušaj i sam/sama miješati boje na ovaj način.

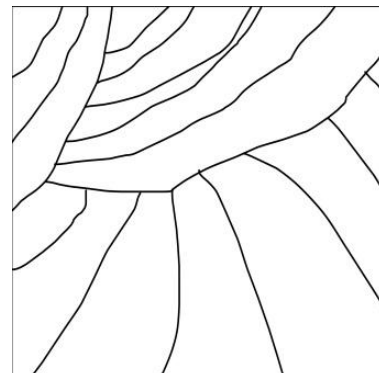
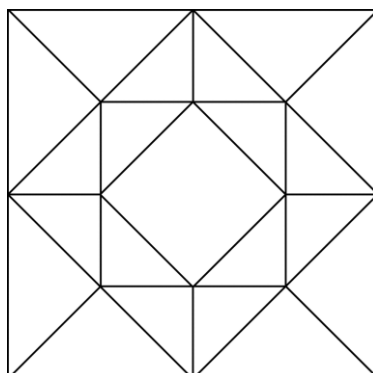
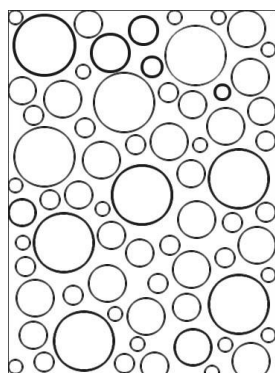
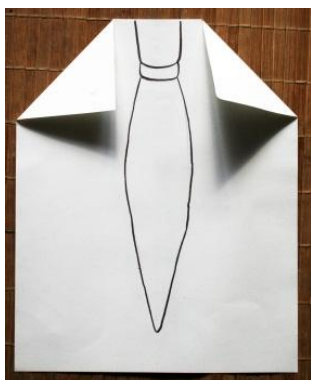
Slikanje - Optičko miješanje boja

Zadatak 1

U tehnici tempera na bijelom hrapavom papiru, optičkim miješanjem boja naslikaj detalj s fotografije. Točkanjem nanosi po dvije osnovne boje da bi postigao optičko miješanje i na kraju dobio sve sekundarne boje. U ovom radu možeš kombinirati i boje nastale mehaničkim miješanjem osnovnih boja. Umjesto kista boju točkanjem možeš nanositi i sa štapićem za uho.

Zadatak2

Kutove bijelog hrapavog papira presavij prema sredini papira tako da tako da dobiješ ovratnik. Kravatu naslikaj u tehnici tempere na sredini papira. Olovkom skiciraj geometrijske ili slobodne oblike na kravati i ispunjavaj ih točkanjem tako da svaki oblik bude ispunjen točkama dviju osnovnih boja. Na kravati optički izmiješaj sve osnovne boje. Plohu papira oko kravate oboji mehaničkim miješanjem dviju osnovnih boja.

Slikanje - Slikarske teksture i fature

Naučit ćemo: tekstura, faktura, potez – slikarski rukopis, slikarske tehnike.

Usporedimo ove crteže, slike i skulpture istih autora, koji predstavljaju isti motiv. Što je isto, a što je različito?

Edvard Munch: *Krik*, 1893.

Edvard Munch: *Krik*, 1893.

Vincent van Gogh: *Zvezdana noć*, 1889.

Vincent van Gogh: *Zvezdana noć*, 1889.

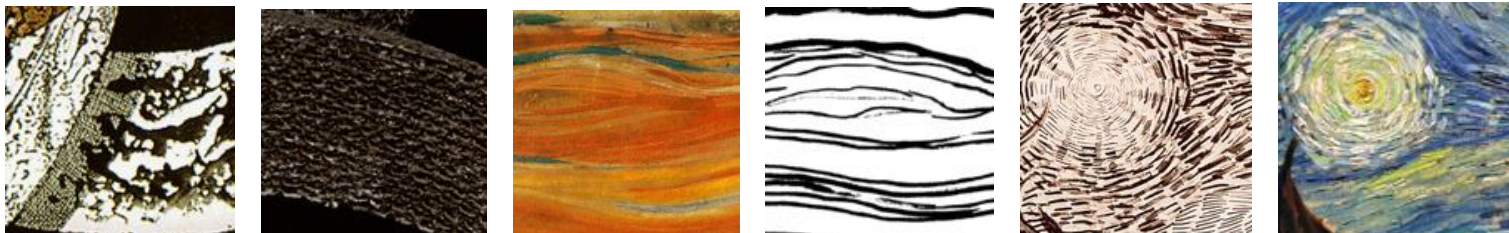
Dusan Džamonja: *Crtež AVY-XVI*, 2002.

Dušan Džamonja: *Skulptura MSY-II*, 1997.

Slikanje - Slikarske teksture i fakture

Kada pogledamo detalje ovih djela, uočavamo kako oba rada svakog autora zadržavaju njegov karakterističan rukopis. Kao što se napisani rukopisi razlikuju prema karakterima crta koje povlači onaj koji piše, tako se i crtački, slikarski i kiparski rukopisi razlikuju prema potezima likovnog materijala i tehnika, te prema pokretima ruke koja izrađuje likovno djelo. Možeš li za svaki detalj prepoznati kojem djelu pripada?

Autori su svojim rukopisima na prepoznatljiv način obradili površine svojih djela. Rukopis kojim umjetnik obrađuje površinu svojeg djela naziva se **faktura**. Ako je nanos boje na slici debeo, tada takvu fakturu nazivamo **impasto**, a ako je tanak tada takvu fakturu nazivamo **lazura**.

Karakter površine naziva se **tekstura**. Na slikama nalazimo **slikarske teksture**, na crtežima **crtačke teksture**, a na skulpturama **plastičke teksture**.

Pogledaj teksture nekih površina u svojoj okolini. Kako bi ih prikazao/prikazala crtama, mrljama ili potezima?

Slikanje – Slikarske teksture i fature

Vincent van Gogh: *Autoportret*, 1887.

Opiši slikarsku teksturu na ovoj slici; kakvi su oblici i smjerovi poteza osobiti za ovaj rukopis?

Slikanje - Slikarske teksture i fakture

Zadatak 1

U tehnici tempera naslikaj jednu od površina s fotografija. Koristi se različitim bojama, tonovima i potezima kista da dočaraš teksture. Oluči gdje ćeš boju nanositi u debelom sloju, a gdje u tankom, lazurnom sloju.

Zadatak 2

U kombiniranoj tehnici tempera i uljanog pastela naslikaj tebi najupečatljiviji dio priče Ribar Palunko i njegova žena Ivane Brlić - Mažuranić. Posebnu pozornost obrati na površine koje se spominju u priči i razmisli kakvim nanosima boje i potezima kista ćeš ih dočarati? Oluči i omjeru tempera i pastela na tvojoj slici. Kako zamišljaš Palunka, njegovu ženu, a kako ostale likove u priči?

Ribar Palunko i njegova žena

„Veslaju Palunko i njegova žena, veslaju što im snaga daje, a za njima pustila se hajka: šibaju za njima Morske Djevice, lete za čunom hitre prekomorke, valja se za njima more uzburkano, maše, vije bura sa oblaka. - Sve se bliže oko čuna hajka sklapa - ne bi joj utekla ni najbolja broдика, kamoli mali čunak na dva vesla! Dugo hrlu čunak pred potjerom, ali upravo kad se bijeli dan pomolio, sklopila se sa svih strana groza oko čuna.

Prekrilio vikor čunak, stigli ga šumni talasi, splele se oko čunka u vijenac Morske Djevice. Ljulja, ljulja vijenac oko čunka, propuštaju Morske Djevice strahotne talase, ne propuštaju čunka sa talasom. Pišti, prska more i vjetrina. Stisnula Palunka strava od propasti, pak u smrtnoj stisci povikao:

- "Oj pomozu, jasna Zoro-djevojko!"

Izdignula se iz mora Zora-djevojka. Palunka ugledala, al ne pogledala, malog kraljića pogledala, al ne darivala - a vjernoj ženi hitar dar darivala: rubac vezeni i iglu pribadaču.

Od rupca se bijelo jedro podignulo, a od igle kormilo se stvorilo. Napelo se na vjetru jedro, ko jedra jabuka, a žena uhvatila tvrdom rukom za kormilo. Razbio se vijenac oko čunka, sijeva čunak preko sinjeg mora, kao zvijezda preko neba plavog! Leti čudno čudo pred strahovitom potjerom - što je hajka jača, to više mu pomaže: što je vikor brži, to brži čun pred vikorom, što je more brže, to brži čun po moru.

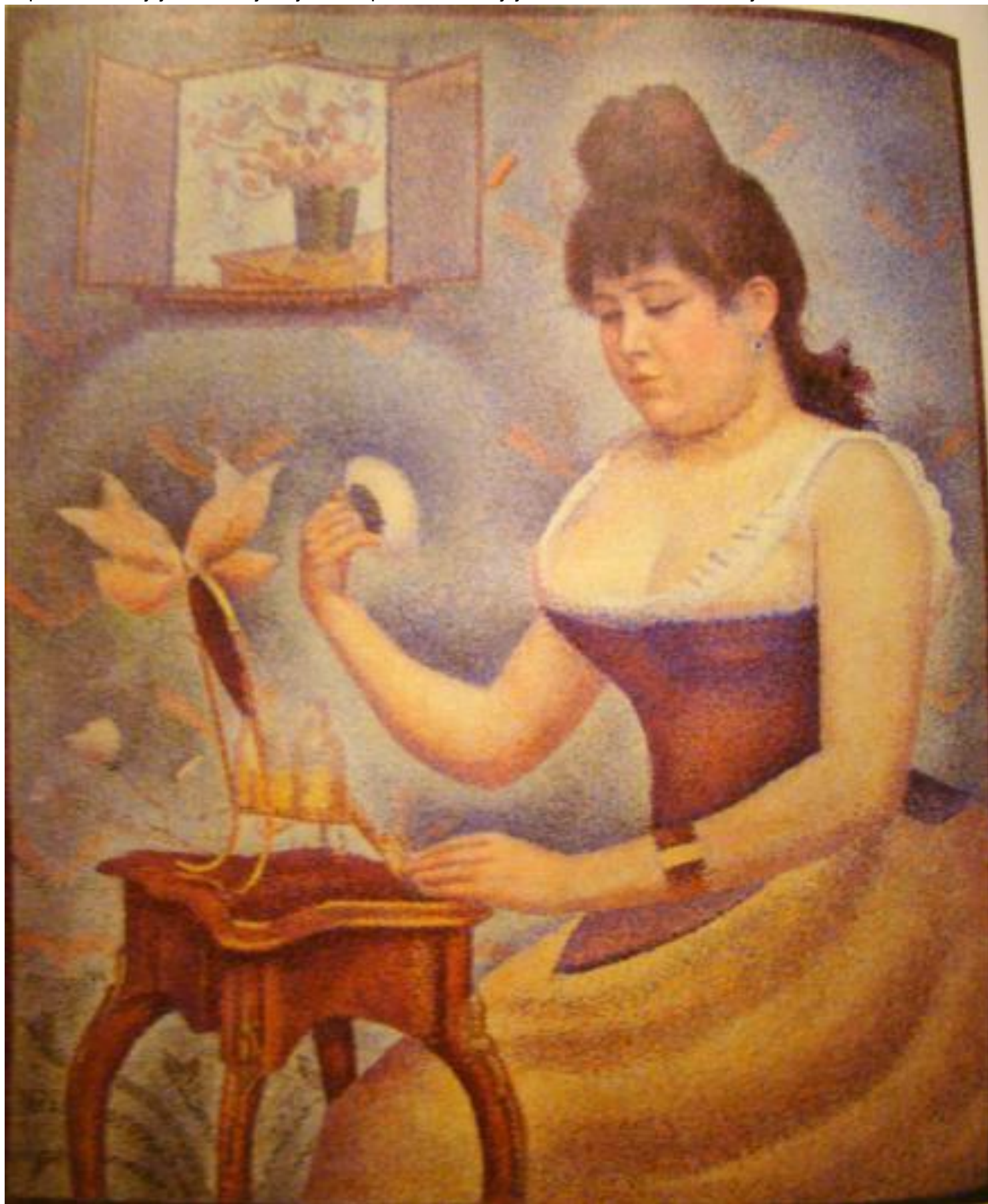
Ukazala se u daljini obala krševita, na obali kućica Palunkova, a pred kućicom bijeli prud položili.

Kad se obala ukazala, odmah hajki snaga oslabila. Boje se kraja vile prekomorke, zaostaju od obale Morske Djevice, na pučini ostaju vikor i talasi, a sam čunak leti ravno do obale kano dijete u majčino krilo.

Naletio čunak do obale, preletio preko bijelog pruda, udario o hridinu. Razbio se čunak o hridinu, potonulo jadro i kormilo, propala u more zlatna kolijevka, utekla pčela zlatokrila - a Palunko sa ženom i djetetom našli se na prudu pred svojom kućicom.“

Ivana Brlić - Mažuranić

Usporedi: Na kojoj su slici boje miješane optičkim a na kojoj mehaničkim načinom? Gdje vidiš teksture?

Georges Seurat: *Lijepa se žena pudra*, 1888.

Georges Braque: Čovjek s gitarom, 1914.

GRAFIKA

Grafika - Pozitivni i negativni prostor plohe

Naučit ćemo: pozitivni i negativni prostor plohe, grafika - visoki tisak.

Ovakva vaza naziva se Rubinova vaza. Njen oblik je takav da na njenom obrisu možemo vidjeti dva nasuprotna lica, koja su na lijevom prikazu bijela, a na desnom crna. Prostor koji zauzima motiv nazivamo **pozitivan prostor**, a prostor kojim je okružen nazivamo **negativni prostor**. Na primjeru Rubinove vaze vidimo kako negativan prostor može biti jednako vrijedan i zanimljiv kao i pozitivan prostor.

Pozitivan i negativan prostor su jednakovrijedni dijelovi slike, grafike ili skulpture. To znači da ne treba gledati samo onaj oblik koji nešto prikazuje, već treba uočiti kako je oblikovan čitav likovni rad. Pogledajmo sliku s kojom smo se susreli u petom razredu. Ukoliko gledamo samo motiv slike (sv. Trojstvo) uopće nećemo primijetiti suštinu ove slike, a to je zrcalna simetrija. Način prikazivanja je za likovnu umjetnost mnogo važniji od ono što se prikazuje.

Ova umjetnica čini negativan prostor vidljivim tako da ga odlijeva u betonu; dolje su odljevi oko stepenica i oko knjiga. Njeni radovi, stoga, imaju oblik kalupa, odnosno negativa. To je kao da se odlije prostor oko Rubinove vaze.

Rachel Whiteread: *Stepenice*, 2001.

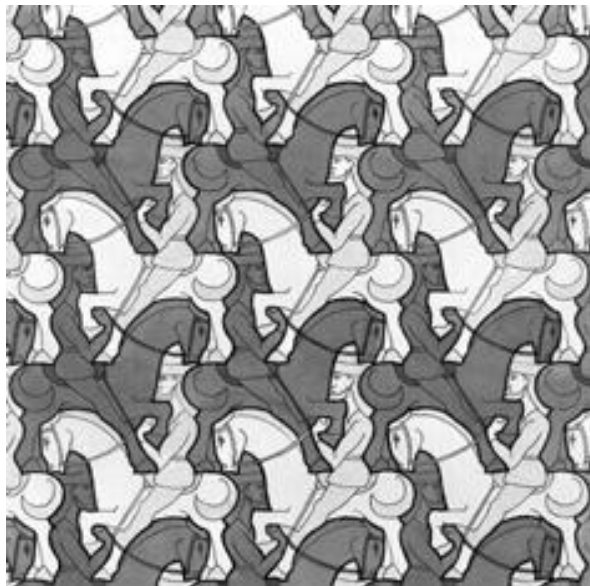
Rachel Whiteread: *Sekvenca III*, 2002.

Grafika - Pozitivni i negativni prostor plohe

Negativni prostor posebno je važan u grafici. Prilikom izrade matrice (a matrica ili klišeje je negativ otisku, a otisak je pozitiv matrici) za otiskivanje, grafičari često postižu da je negativni prostor važniji od pozitivnog. Prouči kako je nastao donji golub: autor je prvo načinio tamne poteze, a onda je postigao da se u njima obriše boja i stvori lik goluba. Kakav je odnos pozitiva i negativa na ostalim grafikama? Može li se to uopće jasno odrediti?

Pablo Picasso *Golub na sivoj pozadini*, 1947.

Maurits Cornelis Escher: *Jahači*, 1946.

Aubrey Beardsley: *The Wagnerites*, 1895.

Victor Vasarely: *Antirasistički crtež*, 1939.

Grafika - Pozitivni i negativni prostor plohe

Božidar Jakac: *Koncert*, 1921.

Pogledaj kako su na ovom drvorezu oblici svirača i klavira nastali uklanjanjem pozadine. Na desnom primjeru pogledaj kako je kompjuterski načinjena inverzija pozitivna i negativna (crno je postalo bijelo, a bijelo crno).

Grafika - Pozitivni i negativni prostor plohe

Zadatak 1

Izradi matricu za karton tisak s prikazom maškara. Iz kartona izreži pažljivo oblik maškare i detalje na maskama i odjeći. Izreži od kartona i dio prostora u kojem se maškare nalaze. Sve dijelove koje si dobio izrezivanjem sačuvaj. Izrezani oblici su pozitiv, a karton s rupama koji si dobila/dobio pažljivim rezanjem je negativ. Zalijepi oblike od kartona tako da dobiješ matricu na kojoj će se vidjeti pozitiv i negativ. Načini otiske i potpiši ih.

Zadatak2

Izradi matricu za karton tisak s prikazom stabla. Iz kartona izreži oblik stabla i neobične listove na njemu. Pažljivo izreži karton i sačuvaj dijelove izrezanog kartona i rupa koje su ostale rezanjem. Izrezani karton zalijepi tako što ćeš od pozitivna i negativna dobiti cjelinu stabla. Na desnu stranu matrice zalijepi dio pozitivna stabla i dio negativna listova, a na lijevu stranu karton i rupe nastale izrezivanjem zalijepi obrnuto. Otisni nekoliko grafičkih listova i potpiši ih.

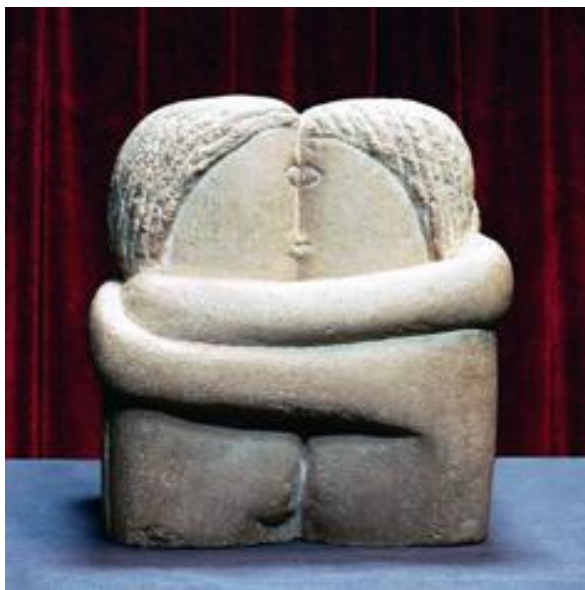
Grafika - Simetrija i asimetrija plošnih oblika u kompoziciji

Naučit ćemo: simetrija (zrcalna), kompozicija, geometrijski i slobodni likovi, detalj i cjelina.

Simetrija je preslikavanje oblika s jedne na drugu stranu. Ukoliko se oblik preslikava preko osi, tada govorimo o **osnoj simetriji** ili **zrcaljenju**. Kao i u zrcalu, lik koji se zrcali je suprotan prvom liku. Provjeri tako da se pogledaš u zrcalo: ukoliko namigneš svojim desnim okom, kojim će okom namignuti tvoj odraz u zrcalu? Odsustvo simetrije nazivamo asimetrija. Pogledaj primjere simetričnih likovnih kompozicija.

Caravaggio: *Narcis*, 1599.

Constantin Brancusi: *Poljubac*, 1907.

Victor Vasarely: *Gestalt-Rugo*, 1978.

Kuros, 530. p.n.e.

Grafika - Simetrija i asimetrija plošnih oblika u kompoziciji

O simetriji u prirodi ovisi način kretanja. Živa bića su simetrična kako bi se mogla jednolično kretati.

Grafika - Simetrija i asimetrija plošnih oblika u kompoziciji

Taj Mahal, 1653., Indija

Pogledaj stupiće u bazenu.

Oni mogu poslužiti kao os simetrije za samu zgradu, tornjeve (minarete), pa i za okolicu, staze i raslinje u parku.

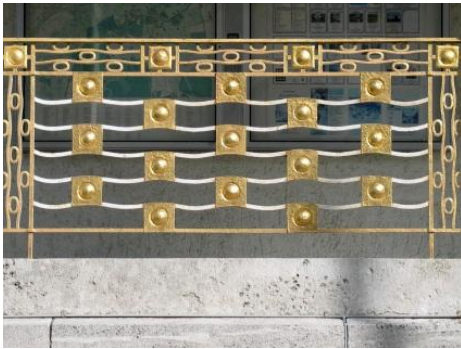
Grafika - Simetrija i asimetrija plošnih oblika u kompoziciji

Zadatak 1

Načini matricu na keramičkoj pločici za monotipiju od geometrijskih i slobodnih likova na kojoj ćeš prikazati renesansini ili barokni vrt. Neka tvoja kompozicija oblika na matrici bude simetrična. Za razliku od karton tiska monotipijom možeš otisnuti samo jedan otisak.

Zadatak 2

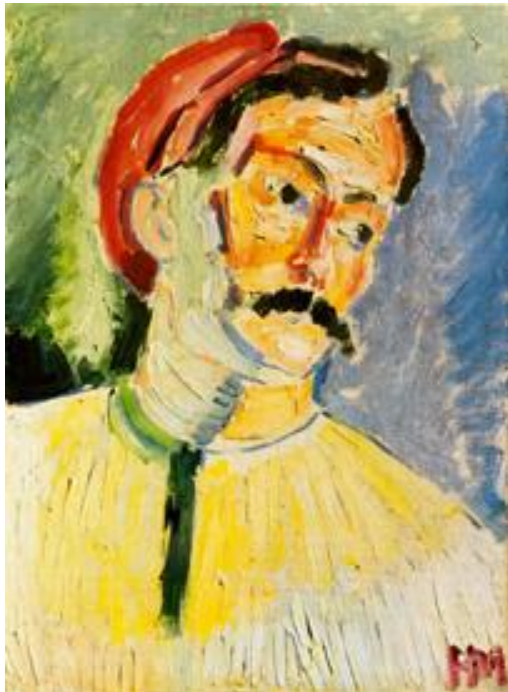

Pozorno prouči fotografije s prikazom različitih vrsta ograda. Na kojoj fotografiji je simetrična, a na kojoj asimetrična kompozicija? Kakve oblike (geometrijski, slobodni) uočavaš na fotografijama? Oduči hoće li na tvojoj matrici prevladavati geometrijski ili slobodni oblici te hoće li kompozicija tih oblika biti simetrična ili asimetrična. Izradi matricu za kartonski tisak s prikazom ograde. Izradi nekoliko grafičkih listova i potpiši ih.

Grafika - Privid (iluzija) volumena na plohi

Naučit ćemo: privid (iluzija) volumena na plohi, kadar, grafička i tonska modelacija.

Ove dvije slike prikazuju portret. Ali, lijeva djeluje plošno, a druga djeluje prostorno. Na desnoj odjeća djeluje izgužvano, a tijelo zaobljeno. Čime je postignuta iluzija, privid dubine i zaobljenosti tijela? **Privid volumena na plohi** postignut je sjenama, koje su načinjene **tonskom modelacijom** – dodavanjem bijele i crne određenoj boji

Henri Matisse: *André Derain*, 1905.

Albrecht Dürer: *Autoportret u krznenom kaputu*, 1500.

Usporedimo i ova dva crteža. Stvarati privid volumena možemo i crtama i točkama, **grafičkom modelacijom**. Ondje gdje je objekt osvijetljen, gustoća crta će biti manja, a gdje je u sjeni, crte i točke bit će gušće.

Alfons Mucha: *Jaroslava*, 1900.

Albrecht Dürer, *Vitez, đavao i smrt*, 1513.

Grafika - Privid (iluzija) volumena na plohi

Na iluziju dubine na plohi može utjecati odabir kadra. **Kadar** je isječak cjeline. Na ovoj fotografiji fotograf je od čitavog grada kadrirao samo krovove, i time nam obratio pažnju na bogate teksture koje oni sadrže, te na zanimljive oblike dimnjaka. Druga fotografija uspoređuje kružne i pravokutne oblike.

Krešimir Tadić: Dubrovnik, 1975.

Henri Cartier Bresson: *Arene Valencija, Španjolska*, 1933

Na donjim fotografijama kadriranje je na prvoj fotografiji stvorilo inverziju veličina, jer je mala kamena glava postala vizualno veća od golemog aviona u pozadini. Također, ta fotografija suprotstavlja i svjetove (kako joj naslov govori), stari svijet skulpture i suvremeni svijet aviona. Na drugoj fotografiji kadar nam ukazuje na sličnost glave koja spava s crtežom glave u pozadini.

Krešimir Tadić: *Svjetovi*, 1966.

Henri Cartier Bresson: *Barrio Chino, Barcelona*, 1933.

Grafika - Privid (iluzija) volumena na plohi

Michelangelo: *Majka i dijete*, 1512.

Na ovom crtežu moguće je vidjeti oba načina crtanja. Majka, djetetova glava i noga nacrtani su linijski, dok je dijete nacrtano tonskom modelacijom. Dodani su bijeli bljeskovi svjetla i tamne sjene zbog što boljeg postizanja iluzije volumena na plohi.

Grafika - Privid (iluzija) volumena na plohi

Zadatak 1

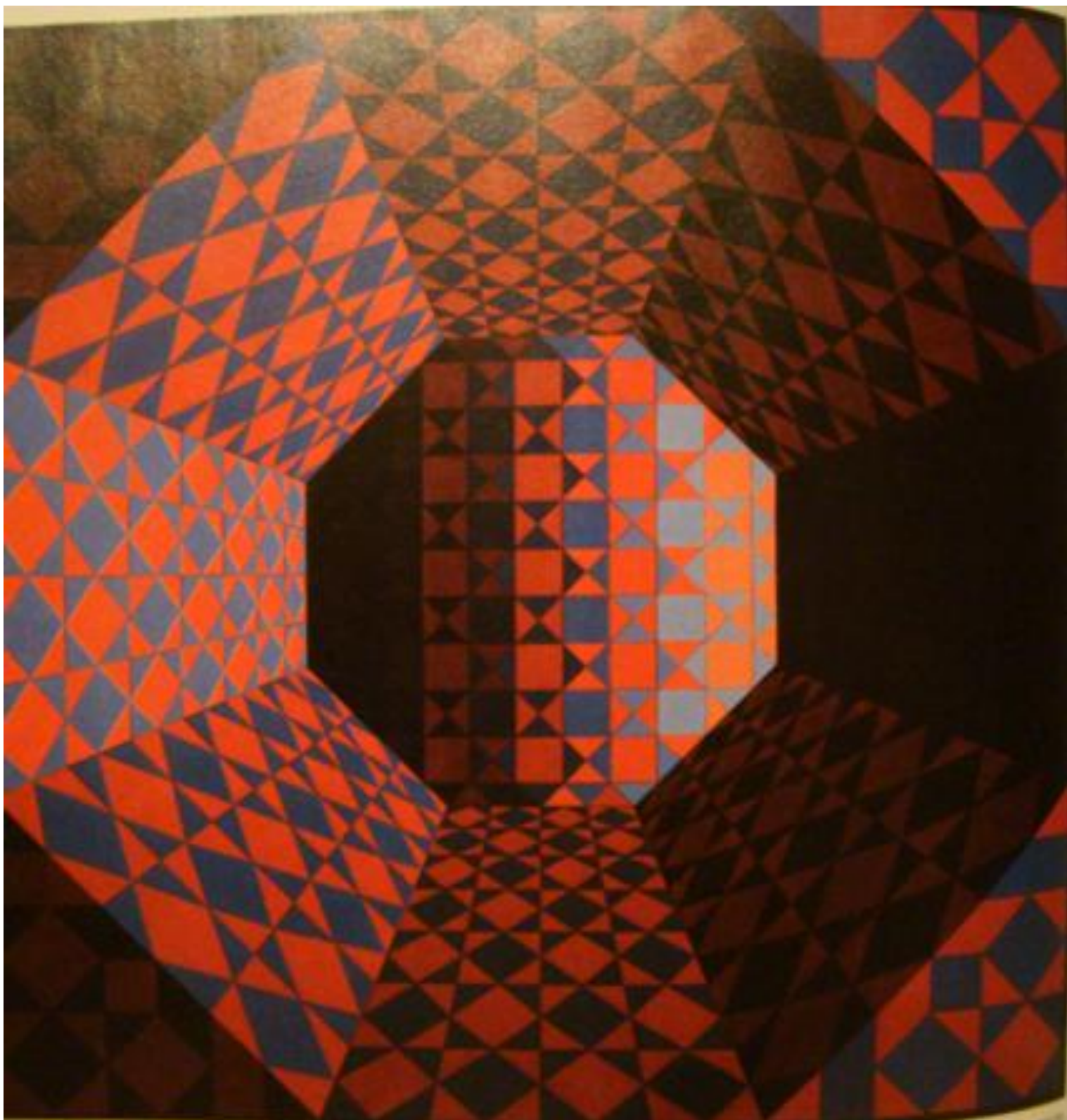
Izradi matricu za monotipiju na keramičkoj pločici na kojoj ćeš tonskom modelacijom naslikati jednu od površina s fotografija. Svjetlije dijelove površine naslikaj svijetlim tonovima boje, a mjesta površine u sjeni naslikaj tamnijim tonovima. Otisni nekoliko grafičkih listova i potpiši ih.

Zadatak 2

Izradi matricu za kartonski tisak s prikazom vaze tako da dijelove vaze koji su u sjeni prikažeš ploham kartona koje ćeš zalijepiti zgusnuto. Dijelove vaze koji su osvijetljeni prikaži tako da plohe kartona lijepiš raspršeno. Reži uske plohe kartona različitih dužina. Na ovaj način ćeš izraditi matricu kojom ćeš stvoriti privid volumena vaze. Izradi nekoliko grafičkih listova i potpiši ih.

Usporedi: Koja je od ovih slika simetrična? Na kojoj opažaš tonove boje, a na kojoj čiste boje? Na kojoj se može vidjeti odnos pozitiva i negativa na preklapanju likova? Koja slika ima geometrijske, a koja slobodne (organske) likove?

Victor Vasarely: *Bi-Octans*, 1979.

Joan Miró: *Djevojka vježba gimnastiku*, 1932.

MODELIRANJE I GRAĐENJE

Modeliranje i građenje - Plastička tekstura

Naučit ćemo: kiparska obrada, visoki, plitki i uleknuti reljef.

Već smo upoznali pojam tekstura; to je karakter neke površine. Crtačke teksture načinjene su crtama i točkama, slikarske teksture načinjene su mrljama i potezima, a teksture na donjim fotografijama koje možemo opipati nazivaju se **plastičke teksture**. One mogu biti hrapave, glatke, sjajne, mat, zrnate, ispucale, itd.

Kiparskom obradom kipari postižu različite plastičke teksture na svojim djelima. Usporedi površine ovih kipova; lijevi je od drveta, obrađen vrlo grubo, tekstura mu je hrapava. Drugi je kip od bronce, uglačan do visokog sjaja.

Georg Baselitz: *Bez naziva*, 1983.

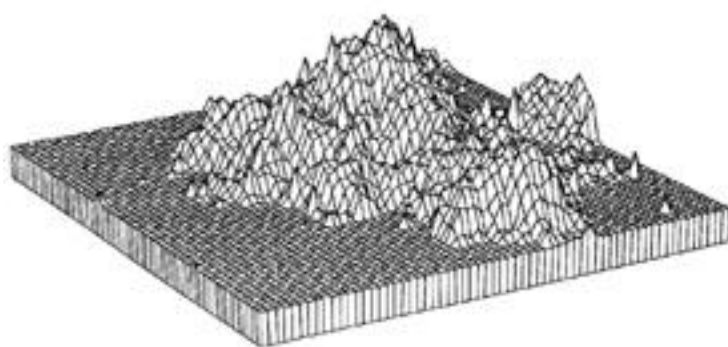
Constantin Brancusi: *Muza*, 1913.

Modeliranje i građenje - Plastička tekstura

Izbočenja i udubljenja na površini nazivamo **reljef**. Ovisno o dubini ili visini izlaska mase u prostor, razlikujemo **uleknuti** (udubljeni), **niski** i **visoki reljef**. Pogledajmo primjere: na uleknutom egipatskom reljefu likovi su udubljeni, uklesani, ništa ne izlazi u prostor. Na niskom reljefu s prikazom Madone masa malo izlazi u prostor, svi su oblici ispupčeni. Na visokom reljefu koji ukrašava Vrata pakla, neki dijelovi reljefa jako izlaze u prostor. Središnjem liku mislioca, primjerice, neki se dijelovi tijela posve oslobađaju podloge. Pojam reljef postoji i u geografiji.

Horus, hram Izide, Egipat, oko 300.p.n.e.

Kompjutorski stvoren prikaz geografskog reljefa

Michelangelo: *Madona od stepenica*, 1492.

Auguste Rodin: *Vrata pakla*, 1917.

Ivan Meštrović: *Zdenac života*, 1905.

Reljef je savijen oko zdenca. Kakva je površina ove skulpture? Opiše teksturu. Kakva je to vrsta reljefa? Obrati pažnju na glave likova.

Modeliranje i građenje - Plastička tekstura

Zadatak 1

Veliki pladanj, rimski rad, iskucano i cizelirano srebro, Mildenhallsko blago, 4. st. Škrinja Sv. Šimuna, Zadar, 1380.

Prepoznaješ li vrstu reljefa na fotografijama? Na aluminijskom limu kemijskom olovkom udubi plohe i linije te napravi plitki reljef. Odaberi motiv iz svog svakodnevnog života. Reljef ćeš lakše modelirati na mekšoj podlozi. Ako u sadržaju likovne mape nemaš aluminijski lim možeš iskoristiti tanki aluminijski poklopac od nekog proizvoda. Reljef premaži crnim tušem koji ćeš nakon što se osuši obrisati kako bi naglasio ispupčene dijelove reljefa. Pazi da pri brisanju ne oštetiš svoj reljef.

Zadatak 2

Vijenac s glavama, Katedrala sv. Jakova, Šibenik, 15.-16. st.

Pozorno pogledaj fotografije vijenca s glavama prirodne veličine sa šibenske katedrale. Koja je ovo vrsta reljefa? Za ovaj zadatak ti je potreban karton, novinski papir, ljepljivo (drvofix), voda. Sa svojim parom u tehničarici kaširanog papira napravi visoki reljef jedne od glava s fotografija. Kao model ti može poslužiti portret učenika iz razreda. Na deblji karton lijepi zgužvane komade papira koje si prethodno umočio u smjesu ljepljiva i vode. Oblikuj željeni oblik kojeg ćeš prekriti s većim komadima papira umočenih u ljepljivo i tako modelirati završni oblik. Gotov reljef, kada se posuši (iduće dana) možeš bojati temperom.

Modeliranje i građenje - Odnos mase i prostora

Naučit ćemo: puna plastika, plošno istanjena masa.

Tijela koja možemo obići i pogledati sa svih strana nazivamo **puna plastika** („plastično“ znači prostorno). Reljef nije puna plastika, jer je s jedne strane vezan uz pozadinu, pa ga ne možemo u potpunosti obići.

Proučimo ovu skulpturu s nekoliko strana i izbliza. Načinjena od savijenih i spojenih metalnih ploča, a prikazuje bistu (poprsje) žene.

Naum Gabo: *Glava br. 2*, 1916.

Papir ili ploču po kojoj crtamo zovemo plohom. Postoji razlika između **plohe** i **plošnog**; ploha je dvodimenzionalna i ne možemo ju opipati. Plošno je trodimenzionalno, ali je visina (debljina) jako mala. Pošto ju možemo opipati radi se o punini, masi. Stoga takva tijela nazivamo **plošno istanjene mase**.

Na idućoj skulpturi odnos mase i prostora je također takav da je masa plošno istanjena. Kipar je upotrijebio jednu metalnu ploču, izrezao ju u krivudav oblik, te savinuo u raznim smjerovima u prostoru. Pogledaj kako skulptura mijenja svoj oblik dok ju obilazimo i promatramo iz različitih stajališta.

Vojin Bakić: *Razlistala forma*, 1958.

Modeliranje i građenje - Odnos mase i prostora

Pogledajmo još neke primjere skulptura od plošno istanjenih masa.

Pablo Picasso: *Gitarra*, 1912.

Joan Miró: *Milovanje ptice*, 1967.

Max Bill: *Beskrajna traka*, 1962.

Holger Strøm: *IQ light*, 2001.

Pablo Picasso: *Nogometaš*, 1961.

Ova je skulptura načinjena na takav način da bi ju se moglo načiniti i od papira. Pokušaj!

Modeliranje i građenje - Odnos mase i prostora

Zadatak 1

Dobro prouči oblike na fotografiji. Prepoznaješ li na skulpturama oblike iz prirode? Inspiriraj se i ti oblicima iz prirode i od kartona napravi kompoziciju oblika kakve pronalaziš na pčelinjem saću. Plošno istanjenoj masi možeš mijenjati veličinu i ritam. Ovaj zadatak izvodi u paru.

Zadatak 2

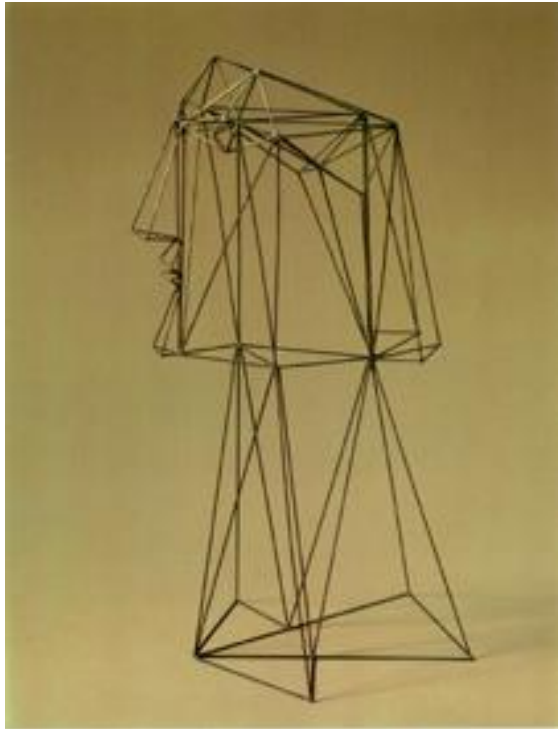

Različitim savijanjem papira iz mape načini skulpturu ptice. Razmisli kakvim ćeš plošno istanjenim masama načiniti krila, a na koji način ćeš načiniti ostale dijelove tijela ptice. Na skulpturi možeš intervenirati i kolažem u boji. Plošno istanjene mase možeš spajati lijepljenjem ili klamericom.

Modeliranje i građenje - Linijski istanjena masa

Naučit ćemo: linijski istanjena masa, materijalizacija crta.

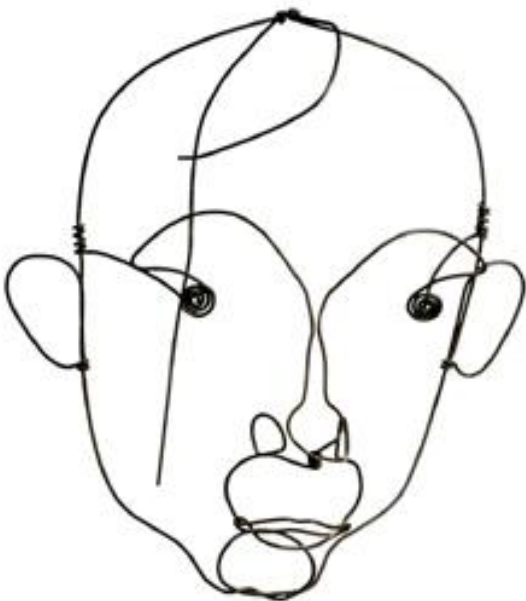
Kao što razlikujemo pojmove ploha od plošno, tako ćemo razlikovati i pojmove linija od linijsko. Crtež je dio plohe i ne možemo ga opipati. Skulpturu koja je načinjena od žice, iako je tanka, možemo opipati. Ona je masa uronjena u prostor, istanjena tako da joj dominira samo duljina, a visina i širina su vrlo male. Takav oblik nazivamo **linijski istanjena masa**. Pogledajmo skulpture koje su nastale crtama u prostoru.

Hans Uhlmann: *Glava*, 1937.

Alberto Giacometti: *Hodač*, 1949.

Alexander Calder: *Portret Miróa*, 1921.

Siniša Majkus: *Benin*, 1996.

Modeliranje i građenje - Linijski istanjena masa

U prirodi i u svojoj okolini često možemo opaziti linijski istanjene mase. Ogleđaj se i razmisli: gdje sve vidiš crtu u prostoru?

Gustave Eiffel: *Eiffelov toranj*, 1889.

Ovaj toranj načinjen je od čelične konstrukcije linijama i prostoru koje ostavljaju dojam čipke. Toranj nema građenih zidova, pa posjetitelj nema jasan osjećaj nalazi li se unutar ili izvan građevine. Unutrašnjost i vanjšina se prožimaju.

Modeliranje i građenje - Linijski istanjena masa

Zadatak1

Londonsko oko

Prater, Beč

Zadatak se izvodi u paru. Potrebna je žica različitih debljina, kliješta, karton, ljepilo. Načini žicama različitih debljina panoramske kotače poput ovih na fotografijama. Pripazi da cijela konstrukcija bude stabilna te da se kotači mogu okretati. Kabine na kotačima možeš izraditi od kartona. Pazi da se ne ozlijediš i po potrebi koristi zaštitne rukavice.

Zadatak2

Konjska smrt

Četveropjega vretence

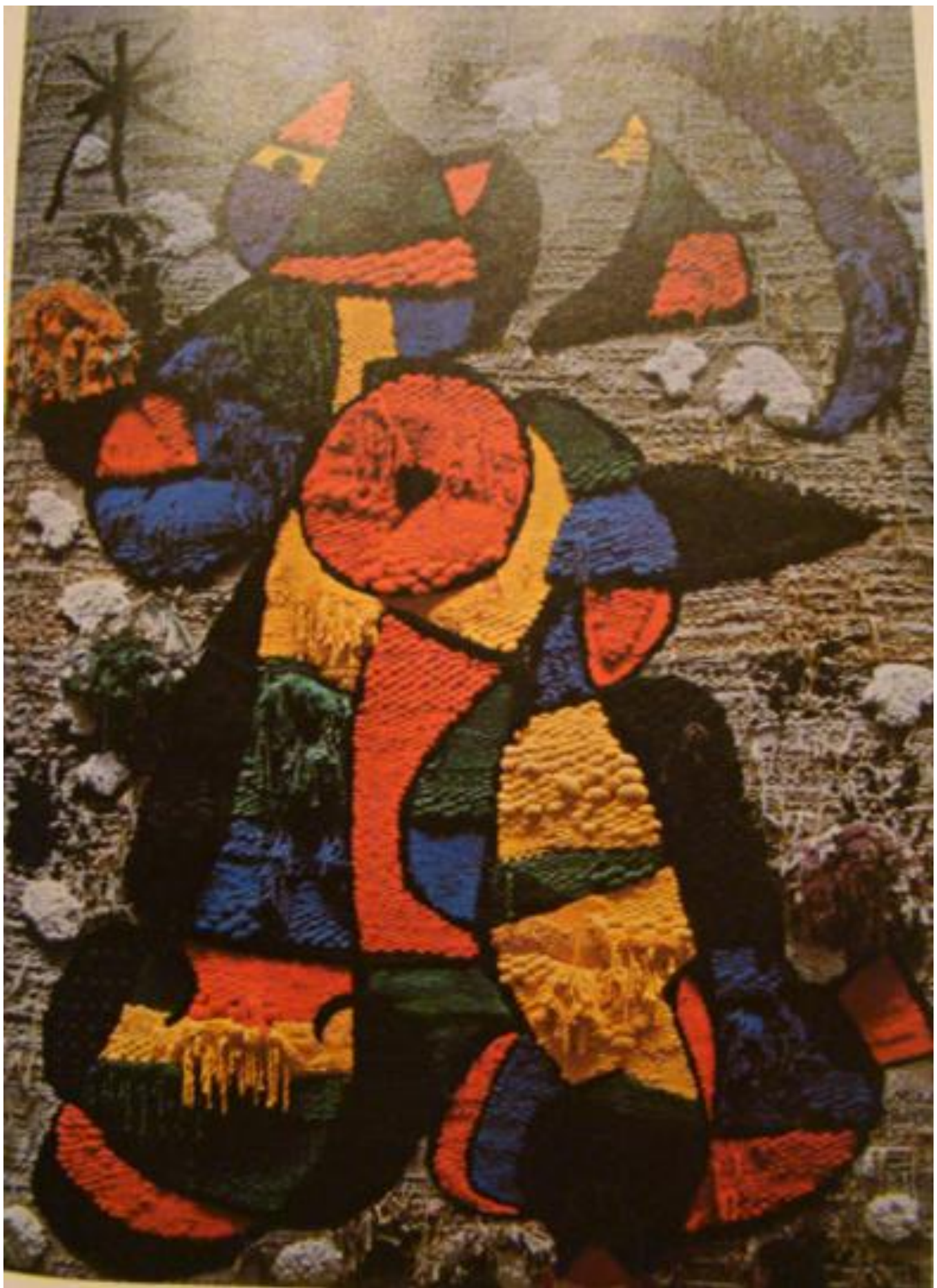
Pčela

Za ovaj zadatak ti je potrebna žica različite debljine, kliješta, aluminijska folija i papiri u boji. Linijski istanjenom masom različite debljine modeliraj kukce s fotografija. Neke dijelove žice obloži folijom i papirima u boji. Posebnu pažnju obrati na izradu krila.

Usporedi: Jedno je slika, a drugo tapiserija istog autora. Usporedi karakter njihovih površina, njihove teksture. Koje od ovih djela sadrži plastičke teksture, a koje slikarske teksture?

Joan Miró: *Ljestve preko plavog neba u vatrenom kotaču*, 1953.

Joan Miró: *Tapiserija u fondaciji Joan Miró*, 1979.

ARHITEKTURA I DIZAJN

Arhitektura i dizajn - Simbolička i asocijativna uloga boje

Naučit ćemo: mimikrija, maskirne boje, simbolika, asocijacija.

Boje nas mogu na nešto podsjećati, odnosno **asocirati** (asocirati znači povezivati, udruživati) na nešto u prirodi. Recimo, crvena, žuta i narančasta boja nas podsjećaju na sunce, vatru i na nešto toplo (zbog čega ih nazivamo tople boje), dok nas plava, zelena i ljubičasta podsjećaju na vodu, led i na nešto hladno (zbog čega ih nazivamo hladne boje). Ptica na fotografiji naziva se plamenac, što dolazi od riječi plamen, jer je crvene boje kao vatra. Cvjetovi na drugoj fotografiji nazivaju se potočnice, jer nas njihova plava boja podsjeća na vodu potoka.

Nekim bojama pridajemo i simboliku emocija, odnosno svojeg raspoloženja. Crvenoj često pripisujemo osjećaj ljubavi, žutoj osjećaj ljubomore, plavoj osjećaj tuge, što se ponekad koristi prilikom kupovine cvijeća. Jarke boje u prirodi često označavaju opasnost, recimo otrovnu životinju. Crvena boja gljiva muhara znači da će se otrovati onaj tko ih pojede. Daždvenjak na svoju otrovnost upozorava žutim točkama, a otrovna žaba crvenim prugama. Neke životinje koriste boju za **mimikriju**, prikrivanje pomoću stapanja s okolinom. Štapičasti insekt izgledom oponaša grančicu, moljca je teško uočiti na kori drveta, a vojnike u maskirnim uniformama u prirodi.

Arhitektura i dizajn - Simbolička i asocijativna uloga boje

Crvena boja i u našoj okolini označava opasnost. Crveno svjetlo na semaforu nam zabranjuje prolaz, a i neki prometni znakovi sadrže crvenu boju.

Boje nas, osim na nešto u prirodi, mogu podsjećati i na neke proizvode. Često se u **grafičkom dizajnu** boje povezuju s nekim proizvodima, kako bi ih kupci što prije uočili. Primjerice, crveni lik Djeda Mraza nastao je 1931. godine kao reklama za poznato osvježavajuće piće čiji zaštitni znak ima crvenu pozadinu i tanka bijela slova, pa je zato i lik Djeda Mraza obojan u tu kombinaciju boja. Boje su važne i za ambalažu proizvoda, recimo njegovo isticanje prema konkurenciji. Ekološki proizvodi često se pakiraju u ambalažu zelene boje, mlijeko u bijelu ambalažu, a čokolada u smeđu, kako bi boja ambalaže asocijala na njen sadržaj. Razmisli: na koji te proizvod podsjeća ljubičasta krava?

Vincent van Gogh: *Noćna kavana*, 1888.

Slikar je koristio simboliku boja slikajući ovu sliku. Sam je o njoj zapisao:

„Težio sam izraziti crvenom i zelenom strašne ljudske strasti.

Prostorija je crvena kao krv i zagasitožuta, u sredini zeleni biljarski stol, četiri limunžute svjetiljke bacaju narančastu i zelenu svjetlost. Svuda je borba i suprotstavljanje najrazličitijih zelenih i crvenih, u malim likovima usnulih beskućnika, u praznoj i tužnoj prostoriji, ljubičaste i plave boje. Krvavocrvena i žutozelena boja biljarskog stola čine, na primjer, kontrast na nježnom Luj XV zelenom bojom šanka na kome se nalazi ružičasti buket.

Bijela odjeća gazde koji bdi u jednom kutu te užarene peći, postaje limunžuta, blijedozelena i sjajna.

To je boja koja nije lokalno vjerna sa realističkog gledišta, već boja koja sugerira emocije žestokog temperamenta.

U svojoj slici *Noćna kavana* nastojao sam izraziti da je kavana mjesto gdje se čovjek može upropastiti, postati lud, počiniti zločine.“

Vincent van Gogh, pismo bratu Theu, 1888. g.

Arhitektura i dizajn - Simbolička i asocijativna uloga boje

Zadatak 1

Na satu prirode upoznao/upoznala si se s otrovnim i jestivim vrstama gljiva. Izradi kolaž papirom dva znaka za šetače u šumi: jedan koji upozorava na otrovne gljive, a drugi koji pokazuje na jestive gljive. Koje ćeš boje upotrijebiti? Kakvog će oblika biti znak? Kako ćeš prikazati zabranu, a kako dozvolu?

Zadatak 2

Prizori iz opere Čarobna frula

Poslušajte na satu glazbene kulture ariju Kraljice noći (opera Čarobna frula, W. A. Mozart). Više o operi Čarobna frula porazgovarajte s učiteljem glazbene kulture.

U ariji, Kraljica noći sprema osvetu velikom svećeniku Sarastru, te poziva sve sile prirode i bogove osвете da vide njenu kletvu. U tehnici akvarela osmisli kostim za Kraljicu noći. Detalje na odjeći nacrtaj flomasterom.

Arhitektura i dizajn - Rekompozicija oblika, boja i crta

Naučit ćemo: modni dizajn, tekstilni dizajn, kostimografija, scenografija

Pogledajmo različite tkanine. Razni materijali imaju različite teksture. Riječ tekstura dolazi od latinske riječi *textura*, što znači tkanje, tkanina, sklop, sastav. Tkanine još nazivamo **tekstil**, što je riječ koja ima isti korijen kao i tekstura. Tkanine su načinjene preplitanjem niti različitih debljina i boja, pa su njihove teksture različite hrapavosti ili glatkoće, boje ili prepleta.

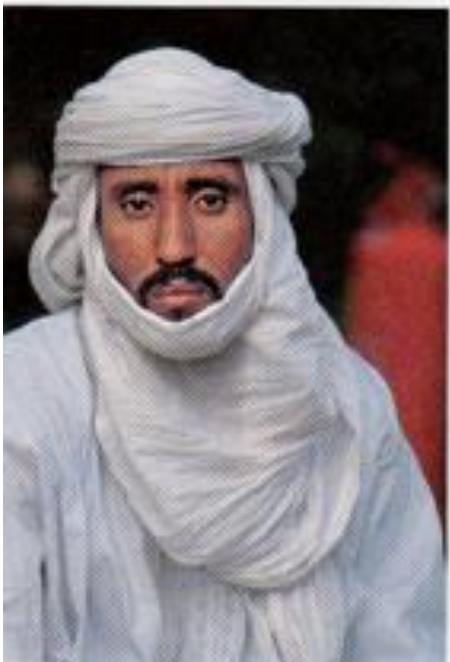
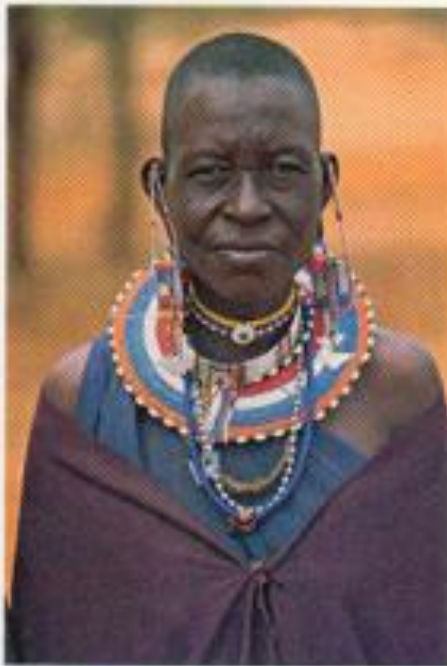
Oblikovanje odjevnih predmeta različitih oblika i materijala naziva se **tekstilni** ili **modni dizajn**. Tekstilni dizajner treba ponuditi odjeću koja je funkcionalna, estetska i u duhu vremena u kojem se nosi. Odjećom se dogovorno označava elegancija, ukus, neukus, moderno, zastarjelo, u trendu, originalno, neoriginalno i druge društvene poruke. Odjeća je ambalaža za tijelo, ona je poruka o osobnosti onog tko ju nosi, a ukus pojedinca se prilagođava značenju odjeće u pojedinom trenutku (isti komad odjeće jednom je moderan, drugi puta više nije, jednom se sviđa većini, a kasnije rijetkima, itd.) Pogledaj donje primjere: kraljevska odjeća označava bogatstvo i moć, odijelo i torba šalju poruku o pouzdanosti, a poderana i kožna punkerska odjeća označava pobunu, bunt i protest protiv okolice.

Arhitektura i dizajn - Rekompozicija oblika, boja i crta

Odabir materijala u tradicionalnoj odjeći različitih naroda bio je ovisan o klimi i svrsi odjeće. Radna odjeća razlikovala se od svečane, odjeća toplih krajeva bila je od drugih materijala i drukčijih krojeva od one u hladnim krajevima. Neke nošnje imaju više slojeva, neke krzno, kožu ili perje. Svaki od tih materijala ima svoju teksturu, koja se pojačavala dodavanjem ornamenata.

Kakva je tradicionalna odjeća tvog kraja?

Kostimografija je disciplina dizajniranja i kreiranja kostima za potrebe filma, kazališne predstave i ostalih scenskih umjetnosti. Kostimi pričaju priču sami za sebe, oni su vizualni identitet priče koju se želi ispričati. Ovo je kostim Kraljice Srce iz filma o Alisi u zemlji čudesa.

Arhitektura i dizajn - Rekompozicija oblika, boja i crta

Zadatak 1

Iz različitih časopisa izreži fotografije ljudi, automobila, zgrada, stabala. Zalijepi izrezane oblike na karton i smjesti ih u prostor veće kartonske kutije. Prostor kutije će predstavljati scenu na kojoj ćeš dočarati gradsku ulicu. Na unutrašnje plohe kutije zalijepi fotografije dijelova zgrada. Na kolažu interveniraj tušem i dodaj potrebne detalje da bi što bolje dočarao/dočarala atmosferu ulice ili gradskog trga. Zadatak izvodi u grupi od nekoliko učenika.

Zadatak 2

Osmisli, dizajniraj i naslikaj kombiniranjem gvaša i flomastera na hrapavom papiru kostim za svojeg superjunaka ili superjunakinju. Superjunaci su izmišljeni likovi koji imaju nadljudske sposobnosti i moći. Također, osim posebnih kostima, superjunaci koriste i posebnu opremu koja im pomaže u svladavanju protivnika.

Arhitektura i dizajn - Odnos oblika, materijala i funkcije

Naučit ćemo: međuprostor, prohodnost, funkcionalnost, sklad oblika/forme, materijala i funkcije.

Što je zajedničko ovim čajnicima? Iako su različitog oblika, svaki od njih ima neke zajedničke elemente: poklopac, grlić, ručku. Poklopac služi prekrivanju otvora u koji se tekućina ulijeva kako se ne bi hladila i prašila. Ručka služi držanju posude koja je možda vruća, prenošenju i točenju. Grlić služi usmjeravanju tekućine u šalice ili čaše, on ima mali otvor kako bi mlaz bio što precizniji.

Zaključujemo kako **oblik predmeta ovisi o njegovoj funkciji** (svrsi). Oblik se može mijenjati, mogu se tražiti nova rješenja za što bolje obavljanje funkcije, ali u dizajnu oblik i funkcija uvijek moraju biti povezani. Dizajn je oblikovanje upotrebnih predmeta u masovnoj proizvodnji. Proizvod koji se proizvede samo u jednom primjerku naziva se unikat (uni = jedan). Postoji **grafički, tekstilni i industrijski ili produkt dizajn**, o kojem ovdje govorimo. **Produkt dizajn** oblikuje strojeve, automobile, namještaj i druge industrijski izrađene proizvode.

Marianne Brandt: Čajnik, 1924.

Otto Linding: Čajnik, 1922.

Theodor Bogler: Čajnik, 1923.

Wolfgang Rosser i Friedrich Marby: Čajnik, 1924.

Arhitektura i dizajn - Odnos oblika, materijala i funkcije

Pokušaj odgovoriti na pitanje: što je stolac?

Ako netko kaže da je to „ono s četiri noge“, pokazat ćemo mu tronožac ili barski stolac.

Ako netko kaže „ono s naslonom“, pokazat ćemo mu stolac bez naslona.

Smisao stolca nije njegov oblik, već njegova funkcija. Oblik stolca proizlazi iz njegove svrhe; stolac je „ono na čemu se sjedi“. A sjediti možemo na različite načine, pa i stolci mogu biti različitih oblika. Ali uvijek moraju omogućavati sjedenje.

Pogledajmo primjere. Kada pogledamo čovjeka u sjedećem položaju, stolac oblikujemo prema tom položaju dodajući mu naslon za leđa, za ruke, za noge i drugo.

Gerrit Rietveld: crveni i plavi stolac, 1923.

Michael Thonet: Thonet stolac, 1859.

Marcel Breuer: stolac Wassily, 1926.

Gaetano Pesce: stolac Up 1, 1968.

Mies van der Rohe: stolac Barcelona

Jean Prouvé: stolac, 1949.

Gerrit Rietveld: *Crveni i plavi stolac*, 1923.

Michael Thonet: *Thonet stolac (stolac br. 14)*, 1859.

Marcel Breuer: *Stolac Wassily*, 1926.

Gaetano Pesce: *Stolac Up 1*, 1968.

Mies van der Rohe: *Stolac Barcelona*

Jean Prouvé: *Stolac*, 1949.

Arhitektura i dizajn - Odnos oblika, materijala i funkcije

Oblik automobila također ovisi o njegovoj namjeni.

Kamion ima velik prostor za prijevoz tereta i više kotača kako bi se izbjeglo pucanje guma pod teretom; terenski pick-up kamionet je osobni automobil koji može ponijeti mnogo tereta, a visok je da mu ne smetaju kvрге i kamenje izvan ceste; obiteljski automobil „monovolumen“ načinjen je za veći broj ljudi jedne obitelji sa prostorom za putne torbe, kolica ili druge obiteljske potrepštine; a automobil za utrke je vrlo nizak zbog bolje stabilnosti (da izbjegne prevrtanja) i sa spojlerom odostraga koji pri većim brzinama usmjerava zrak i pritišće automobil prema dolje.

Zadatak1

Prouči kompjuterske simulacijske modele broda. Misliš li da je brod na fotografiji namijenjen prijevozu velikog tereta? Može li ovaj brod postići velike brzine poput najsuvremenijih brodova? Od kakvih materijala se planira izgraditi ovaj brod? Sa svojim parom odluči koja će biti funkcija tvoga broda i načini skicu broda te od glinamola izradi brod. Za dijelove broda možeš se koristiti žicom, platnom, kartonom. Na kraju rada glinamol možeš obojiti temperom.

Zadatak 2

Zadatak izvodi u paru. Dogovori se sa svojim parom i načini skicu torbe ovisno o njezinoj namjeni. Od papira iz mape izradi torbu. Za spajanje dijelova papira možeš upotrijebiti klamericu.

Usporedi: Ova dva sokovnika imaju istu funkciju, cijedenje voća i povrća i dobivanje sokova. Desni sokovnik ima uobičajen izgled, dok lijevi sokovnik djeluje poput neobične skulpture. Što misliš, kako se upotrebljava?

Philippe Starck: *Sokovnik*, 1990.

PRONADI RAZLIKE

Pablo Picasso: *Čovjek u naslonjaču s polucilindrom*, 1915.

Ove se dvije slike razlikuju u pet razlika. Možeš li ih pronaći?